

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism: ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inostranstvo 80 din. Član sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, dvoek posebe. Pošt. šte. ra. 11.153. Telefon 4586

Naš položaj

Učitelj-vzgojitelj je postavljen s svojim delom prav v jedro naroda, da vzgaja in izoblikuje njegove posamezne člane v zavedne državljane in koristne člane človeške družbe sploh. To poslanstvo mu povzroča posebne življenjske zahteve, od katerih zavisi resničen uspeh njegovega dela.

Država je poverila vzgojo mladine in ostalega naroda učitelju, ona ga vzdržuje in ona striktno zahteva, da izvršuje poverjeno mu delo v njeno popolno zadovoljstvo. Najboljši dokaz, da je temu tako, so izjave merodajnih činiteljev, ki že od zedinjenja dalje ocenjujejo učiteljevo delo med narodom z najboljšimi ocenami.

Gospodarska depresija je potisnila vse sloje in stanove v brezupen položaj, posebno občutno je zadela naš učiteljski stan. Pod težo novih težkih življenjskih prilik so se pojavile pri njem na zunanji in znotraj disonance, ki mu utegnejo prizadeti neozdravljive rane, ako se mu ne bo priskočilo na pomoč.

Pri vsem tem stoji učiteljstvo med narodom na tako razgledni točki, da je pri izvrševanju svojega poklica podvržen vsak trenutek ostri kritiki: njegovo delo mora pod vsakimi okoliščinami iti navzgor do uspehov, njegovo delo mora biti vedno pozitivno! To je tista nevidna gonilna sila, ki priganja učitelja do popolne izčrpanosti, ako niso urejene njegove življenjske prilike. Njegovo odgovorno delo je dovoljna legitimacija, da zahteva zanj tudi primerno plačilo, vsaj takšnega, da ima zagotovljene pogoje za življenje.

Kakšne so življenjske potrebe učitelja pripravnik? Po 3, 5 ali več letih čakanja je bil nastavljen. Poleg duševnega trpljenja in notranjih bojov v času negotovega upanja je bil kljub svojim mladostnim silam v breme svojih staršev. Njegovi starši so se že sami itak težko preživljali in odtrgovali od ust, ker so verovali, da jim bo otrok - učitelj v pomoč.

Roka se trese vsakemu takemu novincu, ko prvič prešteva denar, ko prvič čuti, da je postal res — človek. 970 din brez odtegljajev je njegova plača! Kaj naj napravi z njo? Stanovanje in hrana mu pobereta tri četrtine prejemkov in kaj naj napravi z ostankom? Kolik je? Ali naj plača z njim obrok za obleko, perilo in čevlje, kar vse si je moral nabaviti ob nastavitvi na upanje? Ali naj si nabavi nekaj najpotrebnejših knjig, revij in časopisov, da bo korakal z duhom časa? V stanovsko društvo bi tudi rad vstopil ter se med tovariši izpopolnjeval! Silijo ga tudi v različne druge organizacije: Narod čaka nanj in na njegovo pomoč! Kaj, ko bi poslal nekaj svojim dobrim staršem?

Take in slične misli razjedajo možgane učitelja - novince, ki je komaj začel. Ze v začetku se ga tesno oklenejo skrbi za golo življenje ter mu zamegljajo podoben pogled v končni smoter njegovega poklica. Postavljen v tak položaj mora res le z asketskim samozatajevanjem in neprimerno požrtvovalnostjo izvrševati delo med mladino in narodom.

Kako drugačno zunanjo in notranjo sliko bi nudili učitelji - pripravniki, ako bi bili njihovi prejemki primerni njihovim življenjskim potrebam. Poleg običajnih življenjskih potrebščin ne bi smeli biti predvsem prikrajšani na kulturnih potrebah, ki pripadajo človeku dvajsetega stoletja. Kje naj išče virov za nadaljnjo samozobrazbo in kje naj črpa moralno moč za svoje delo, ako se mora že v začetku spoprijazniti z borbo za golo življenje in ako ga razmere že v začetku silijo v — kruhoborstvo!?

Težko, res težko, je učiteljici, ki je samska. Toliko dobi, kakor njen tovariš, toliko, da živi. Nad njo visi težki Damoklejev meč — delnega celibata. K borbi za golo življenje se pridruži še grenka zavest omejitve osebne svobode ter nepravilnega vrednotenja njenega dela. Samo dve poti sta ji odprti: ostati v borbi za golo življenje ali pa žrtvovati še tisto malo, kar prejema, in stopiti v zakon. S kom: z učiteljem ali neučiteljem??

Učiteljska družina tvori poglavje zase, ako jo smatramo za osnovno celico države.

Neki tovariš je opisal v »Učiteljskem tovarišu« življenje neke učiteljske družine, kar pa bodi samo grob primer razmer v takih družinah sploh. Napisal je tole: »Učitelj ima družino: hčerka končuje trgovsko šolo, sin študira univerzo, dva sta pa še doma. Za hčerko plačuje več kakor bo pozneje zaslužila, za sinov študij se zadolžuje. Ah, ta družina! Pravi, da je družina celica družbe. Zdrava družina je pogoj zdravega naroda in močne države. Potemtakem otroci niso samo luksuz očeta in matere, ampak ima interes na zdravih otrocih tudi država. Saj bo hčerka bodoča mati in sin mora po končanih študijah k vojakom. In vendar leži vsa skrb za otroke samo na ramah staršev. Milijoni so določeni za razmah industrije, velika je skrb za povzdigo kmetijstva. In za družino?«

Odpadla je doklada za ženo, znižale so se doklade za otroke. Nasprotno pa rastejo cene vsem potrebščinam, večajo se skrbi. In večji je tudi moj obup.

In tako gre dalje...«

Drugi tovariš je napisal med drugim sledeče: »Učiteljska in uradniška družina živi v težkih gmotnih okoliščinah, zaradi česar ne more nuditi svojim članom one izobrazbe in dati one vzgoje, kakor bi jo morala. Ne more izoblikovati odločnih in smelih ljudi, ker je kruhoborska. Kjer pa je doma kruhoborstvo, tam ni svetlega, velikega idealizma in močne trdne volje. Bati se moramo, da nam zapostavljena družina ne uniči naših nad — naše mladine.«

Tako tožijo tovariši, ki imajo družine. Najbolje pa govore številke. Družina je bila najbolj prizadeta leta 1935, ko so se zmanjšale osebne in rodbinske draginske doklade in odpravile doklade za žene. Z novembrom 1937. je dobila učiteljska družina vrnjeno nazaj za 5 do 8 %, dočim so narasle cene v času od 1935. dalje za 30 %.

Družina, v kateri je žena učiteljica, je izgubila 1935. leta več kakor družina, kjer žena ni učiteljica. Izgubila je eno tretjino svojih prejemkov (v najnižji skupini letno 5400 din), mora pa imeti služkinjo, za katero izda dve tretjini svojih okrnjenih prejemkov. To naj bo potem dvojno zaslužkarstvo??

Poleg pomanjkanja najpotrebnejših življenjskih potrebščin manjka denar za zdravniške in boleznj — očetu družine ne ostane prav ničesar za kulturne potrebe — manjka denar za selitvene stroške, ki nastajajo ob premeštitvah.

Taka je današnja slika učiteljske družine. V takih razmerah ne more uspevati v nobenem pogledu, temveč koraka uklenjena v skrbi za vsakdanje življenje obupu nasproti. Kako naj taka družina tvori zdravo jedro države, ako se mora za vsakdanje potrebe zadolževati preko mej svojih plačilnih možnosti?

Posledica takih razmer so dolgotrajne. Dolgove dela učiteljstvo brez svoje krivde, mora jih delati, ako se hoče ohraniti pri življenju. Mora jih delati in čakati mirno v ozadju, da se bodo spomnili tudi njega ter mu pomagali k svobodnejšemu koraku. Ako se je finančno

Komunike upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja

Upravni odbor JUU, ki mu poleg izvršnega odbora pripadajo tudi vsi predsedniki banovinskih sekcij je izdal o svoji seji sledeče komunikacije:

Na seji upravnega odbora JUU 2. in 3. januarja 1939. v Beogradu so se proučile razmere med učiteljstvom in v ljudski soli in to zaradi okrepitve učiteljske organizacije in izboljšanja pogojev za narodno izobraževanje. Z zadovoljstvom se ugotavlja, da skoro vse edince kažejo voljo za ureditev razmer v učiteljski organizaciji, ki je zasnovana na načelih demokracije.

Upravni odbor je ugotovil, da je del beograjskega učiteljstva po načrtu izvajal sabotažo skupnih interesov in slabil organizacijo s tem, da ni upošteval predpisov pravil in pravilnikov, na osnovi katerih je edino mogoče

in ekonomsko stanje naše države v zadnjih letih popravilo in je sedaj prav zadovoljivo, mora biti deležen primernejšega plačila tudi njen delavec — državni nastavljenec, ki je žrtvoval za to poleg ostalega tudi del svojih — prejemkov.

Brezposelnost je padla, milijarda je bila razpisana za javna dela, delavci imajo zaslužek, za industrijo so se žrtvovali težki milijoni, kmet je zaščiten, svoje pridelke laže prodaja, narodni dohodek je narasel, v državnem proračunu je presežek — le učiteljstvo in ostali državni uslužbenci čakajo na povišanje svojih prejemkov vsaj na eksistenčni minimum. Njihove zahteve so upravičene, saj zahtevajo v času, ko stoji država na trdni podlagi. S povišanjem bo država dvignila njegovo človeško dostojanstvo, njegovo voljo in veselje do dela. Sele, ko bo učitelj postal resničen človek, to je z zavestjo, da se mu ni treba boriti le za golo življenje, bodo dani vsi pogoji za nove razmere, od katerih bo imela v prvi vrsti korist sama — država.

»Naši javnosti kakor tudi odgovornim krogom je še vedno malo poznana resnica, da je namreč normalni razvoj šole in prosvete močno povezan z materialnim in pravnim položajem našega stanja« je zapisal neki tovariš v »Učiteljskem tovarišu«, ko je pregledoval anketne pole očeta s petčlansko družino in ugotovil, da izkazuje mesečna bilanca te družine pri vsej skromnosti skoro tisočak in pol deficita.

Današnje plače ne ustrezajo življenjskim potrebam učiteljev - pripravnikov, ne potrebam samskih učiteljic, a najmanj potrebam učiteljskih družin.

Z novim letom naj gre učiteljstvo boljši bodočnosti naproti. Z ozirom na današnje cene naj se povišajo učiteljstvu plače, prizna naj se polna rodbinska doklada za otroke, za ženo in poročenim ženi v državni službi naj se priznajo osebne doklade, kakor se priznavajo neporočenim v državni službi.

V interesu napredka naroda in države naj se čimprej uravnovesijo prejemki učiteljstva z njegovimi življenjskimi potrebami.

Vir.

vzdržati red. Ta del je predvsem desorganiziral učiteljska zborovanja v Beogradu, a nato na sekcijiski skupščini z nepravilnim organizacijskim predpisom izvršil nepravilne ukrepe, ki jih je upravni odbor obsodil. Toda končno rešitev tega vprašanja je prepustil glavnemu odboru JUU.

Splošni položaj učiteljstva se ni zboljšal, nego je v gotovi meri še celo poslabšan. To velja predvsem za učiteljski gmotni položaj.

Učiteljstvo skrbijo: zelo pogosti primeri premeštitev po službeni potrebi in odpusti brez dokazane krivde. Podatki na osnovi katerih se to vrši niso zadostni, da bi se brez preiskave ne povzročale grobe nepravilnosti.

Gmotni položaj učiteljstva je znatno otežkočen. Sedanjí dohodki so se regularizirali z uredbo izdano pred tremi leti, ko so bile vse

VSEBINA:

Naš položaj.

Komunike upravnega odbora JUU.

Predlogi za finančni zakon 1939./40.

Rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije.

† Karel Capek.

Učiteljica v službi svojega naroda.

Ivan Kocjančič 60 letnik.

LISTEK: Črtice iz zgodovine našega stanu. Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija JUU. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.

potrebščine za nad 30 % cenejše. Podražitev življenja brez ustrežajočega povišanja dohodkov ustvarja za učitelje v njihovi borbi za obstanek posebne težkoče, ki pretijo z asimilacijo največjega dela njegovih sil. Pod takimi okoliščinami se vsiljujejo dve posledici: trpljenje učitelja doma in v družini in pomanjkanje poleta in neokrnjene delavne moči v šoli.

Iz poročila predsednikov sekcij se vidi, da se šole nezadostno, a v zetski banovini najslabše oskrbujejo s šolskimi potrebščinami. Zaradi tega upravni odbor:

a) apelira na učiteljstvo, da z vsemi silami podpira saniranje razmer v organizaciji in dela v njej na ustvarjanju boljšega moralnega ravnotežja, ki ji bo nudilo ono moč, da bo lahko ustrezala svojemu namenu;

b) apelira na odločujoče činitele, da čim prej izvršijo reparacije v pogledu premeštitev in odpustov učiteljstva, a v bodoče, da vse primere zaradi katerih se učiteljstvo obtožuje prouči po predpisanem pravnem postopku;

c) smatra, da je nujno potrebna sprememba uredbe o draginskih dokladah, s katero bi se učiteljstvu dali dohodki, ki ustrezajo pogojem sedanjega življenja;

e) pooblašča se izvršni odbor, da nadalje deluje na to, da socialne ustanove in samopomoči javnih uslužbencev ne bodo prizadete po pravilniku ministrstva trgovine z dne 6. decembra 1938.

d) naše stališče v odnošjih do prosvetne centrale ostane neizpremenjeno t. j. lojalno sodelovanje v vseh prosvetno šolskih vprašanjih. To sodelovanje bo v toliko krepkejši in sigurnejše, v kolikor se ukinejo vzroki, ki so jo kljub naši najboljši volji do sedaj ovirali;

e) ostaja pri vseh zahtevah v prejšnjih resolucijah, ki naglašajo potrebo po izboljšanju življenjskih pogojev šole in učiteljstva, v kolikor ni bilo do sedaj ugodeno tem zahtevam;

f) konstatira, da je izvršni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja v vseh smereh organizacijske dejavnosti deloval in ukrenil vse, kar je bilo v njegovi moči ter poudaril željo, da v tej smeri nadaljuje s svojim delom.

Predsednik JUU:

Ivan Dimnik.

Tajnik:

Milinko Lazić.

Predlogi za finančni zakon za leto 1939./40.

(Nadaljevanje in konec.)

14. Dopusti zaradi odslužitve kadrovskega roka.

K § 87. zakona o uradnikih se doda nov odstavek, ki se glasi: »Učiteljem se za odslužitve kadrovskega roka odobrava 9 mesečen dopust. Po odslužitvi se avtomatično vračajo v državno službo in obdržijo vse pravice, ki so jih do tedaj v službi pridobili.

Utemeljitev:

Služba v stalnem kadru je prav za prav vršenje državne dolžnosti; karakteristika je v tem, ker se ta čas ne računa v smislu uradniškega zakona in ne pripadajo nikakoli prejemki. S predpisom § 87. zakona o uradnikih je dopuščeno, da sme državni uradnik po privatnem poslu biti izven dolžnosti več mesecev. Po tem predpisu za čas nad dva meseca ne pripadajo uslužbencu aktivni prejemki. Kontinuiteta službovanja takega uslužbenca ni prekinjena, nasprotno, čim mu preneha odobreni dopust, se takoj vrača v svojo dotodanjno službo in obdrži vse pridobljene pravice.

Po tej utemeljitvi smatramo, da sprejetje predloženega amandmaja ne bo imelo nikakega finančnega efekta. Podpora se najbolje pokaže s tem, ker se bodo takoj zaposlili oni učitelji, ki se vrnejo iz vojaške službe.

15. Duhovniki priznanih veroizpovedanj — priznanje let ob vstopu v državno službo.

V § 116. zakona o uradnikih z dne 31. marca 1931. se ukinja točka 6., ki se nadomešča s sledečim besedilom:

»6. Čas, ki so ga duhovniki priznanih veroizpovedanj, preden so stopili v državno službo, prebili v duhovniški službi priznanih veroizpovedanj.

Določba tega člena se nanaša tudi na one državne uslužbence, ki so bili upokojeni po 31. marcu 1931.«

Utemeljitev:

a) Poleg državne duhovniške službe so še drugi državni poklici, v katere so stopili zanje kvalificirani duhovniki priznanih veroizpovedanj in kateri so enako ali vsaj nič manj koristni in važni za državo. Toda medtem ko se prvim priznava ves čas prejšnje duhovniške službe po § 116., t. 6., ur. zakona za odmero količine njih pokojnine po dejanskem trajanju, bi drugi, ki niso opravljali ravno državne duhovniške službe, pa so vendar vse svoje moči izrabili za državo v drugih državnih poklicih, ostali brez priznanja dejanskega trajanja prejšnje duhovniške službe pri odmeri njih pokojnine prezrti, kar bi bilo že s tega vidika skrajno krivično in gotovo nikakor ne po intencijah zakonodavca, a to zgolj zaradi besede: duhovniško.

b) Nadalje je zakonodavec imel s točko 6. § 116. ur. zakona med drugimi duhovniki v mislih brez dvoma tudi bivše duhovnike, ki so stopili v državno službo kot kateheti, torej v državno-nastavniško t. j. učiteljsko službo, kakor jih jemlje v misel še § 342., st. 2., ur. zakona. Med bivšimi duhovniki, ki so prestopili v državno službo, pa so tudi taki, ki so se posvetili učiteljskemu stanu, t. j. učiteljskemu

svetnemu poklicu in niso izvrševali več duhovniške, ampak le učiteljske službe, za katero so se usposobili z naknadnimi izpiti. Priskočili so državi na pomoč ob času prevrata, ko je bilo pomanjkanje učiteljstva na višku. In za te ni v uradniškem zakonu nikjer predvideno, naj bi se jim štela leta prejšnje duhovniške službe tudi v leta efektivne državne službe, in to samo radi besede: duhovniško. Kar pa se všteta katehetom v dobro, bi bilo krivično, ako bi se nasprotno omenjenim učiteljem taisto odrekalo. Zakaj katehet je po svojem poklicu ravno tako učitelj, kakor je učitelj-laik, oba pa služita vsak po svojem delokrogu isti državi, torej je tudi dolžnost države, da se delo obeh tudi z isto mero taksira. Poleg tega pa je učiteljev delokrog vsekakor splošnejši, širši kakor pa katehetov: ker katehetska služba zadeva le pripadnike njegove veroizpovedi, učiteljska vse državljane brez razlike vere. Dvakrat pravično bi torej bilo, da se tudi kvalificirani učitelji — bivši duhovniki — kar se tiče njih pokojnine, popolnoma izenačijo z zakonskimi pravicami katehetov, kar bi se najenostavnje doseglo s predlagano izpremembo t. 6. § 116. uradniškega zakona.

c) In, ako se po § 342., st. 2., duhovnikom, če stopijo v nastavniško državno službo, priznavajo leta župniške (duhovniške) službe že za periodične poviške, zakaj se ne bi priznala tudi kot efektivna leta državne službe še za pokojnino?

d) Ker gre tu le za gotovo majhno število (v dravski banovini n. pr. en sam primer) takih učiteljev in bi tako tudi finančni efekt ne bil mnogo spremenjen, je to samo še večji razlog za upoštevanje predloženega amandmaja in za popravno nastale krivice tako s pravičnostnega kakor s socialnega stališča.

S predloženo izpremembo bi se torej na tak način omogočilo tudi onim bivšim duhov-